ISSN: 3060-4761
*TerDPI ILMIY XABARNOMASI / SCIENTIFIC BULLETIN OF THE TerSPI / НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК ТерГПИ*
ORCID: 0009-0007-3749-1201
UDK: 37.017:316.42

**KURBONALIYEV URAL XATAMOVICH**
**Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi,**
**"International school of finance technology and science" instituti mustaqil tadqiqotchisi**
**E-mail: bek-bek@mail.ru**

# TA'LIM MUHITIDA QADRIYATLAR KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING GLOBALLASHUV SHAROITIDA IJTIMOIY-FALSAFIY ASOS VA METODIK YECHIMLAR

**ANNOTATSIYA: 1. Tadqiqot maqsadi.** Globallashuv sharoitida ta'lim muhitida qadriyatlar kompetensiyasini rivojlantirishning ijtimoiy-falsafiy asoslarini aniqlash hamda yoshlar dunyoqarashini shakllantirishga xizmat qiladigan metodik yechimlar paketini asoslash. Maqsadning markazida umuminsoniy qadriyatlarni ta'lim mazmuni, tarbiyaviy amaliyot va raqamli ijtimoiylashuv bilan uyg'unlashtirish masalasi turadi.

**2. Tadqiqot metodlari.** Aksiologik tahlil, kompetensiyaviy yondashuv, tizimli va komparativ tahlil, ijtimoiy-falsafiy umumlashtirish hamda normativ-huquqiy va metodik manbalar kontent tahlili qo'llandi. Shuningdek, ta'lim jarayonida qadriyatga yo'naltirilgan amaliyotlarni loyihalash uchun model yaratish usulidan foydalanildi.

**3. Tadqiqot natijalari.** Qadriyatlar kompetensiyasining tarkibiy modeli ishlab chiqildi: bilim komponenti, munosabat komponenti va xulqiy-amaliy komponent indikatorlari belgilandi. Ta'lim muhitida integrativ dars dizayni, muammoli vaziyatlar tahlili, refleksiya va media savodxonlikni qadriyatlar bilan bog'lash yechimlari samarali mexanizm ekani asoslandi.

**4. Xulosalar.** Globallashuv sharoitida qadriyatlar kompetensiyasini rivojlantirish yoshlarning ma'naviy immuniteti, ijtimoiy mas'uliyati va tanqidiy fikrlashini kuchaytiradi. Metodik yechimlar tarbiya ishini "nasihat" darajasidan amaliy ko'nikma va barqaror odat darajasiga olib chiqadi.

**KALIT SO'ZLAR:** *globallashuv, qadriyatlar kompetensiyasi, umuminsoniy qadriyatlar, ta'lim muhiti, yoshlar dunyoqarashi, aksiologik yondashuv, ijtimoiy-falsafiy tahlil.*

# СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЕ ОСНОВЫ И МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ РАЗВИТИЯ ЦЕННОСТНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

**АННОТАЦИЯ: 1. Цель исследования.** Определить социально-философские основания развития ценностной компетентности в образовательной среде в условиях глобализации и обосновать пакет методических решений, направленных на формирование мировоззрения молодежи. В центре внимания находится согласование общечеловеческих ценностей с содержанием обучения, воспитательной практикой и цифровой социализацией.

**2. Методы исследования.** Применены аксиологический анализ, компетентностный подход, системный и сравнительный анализ, социально-философское обобщение, а также контент-анализ нормативных и методических источников. Для проектирования практических механизмов использован метод моделирования.

**3. Результаты исследования.** Разработана структурная модель ценностной компетентности, включающая когнитивный, ценностно-отношенческий и поведенческо-практический компоненты с набором индикаторов. Обоснована эффективность методических решений, сочетающих интегративный дизайн занятий, анализ проблемных ситуаций, рефлексию и медиаграмотность, связанной с ценностными ориентирами.

**4. Выводы.** Развитие ценностной компетентности в условиях глобализации укрепляет духовную устойчивость молодежи, социальную ответственность и критическое мышление. Предложенные методические решения переводят воспитание от декларативных установок к устойчивым навыкам и поведенческим практикам.

**КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:** *глобализация, ценностная компетентность, общечеловеческие ценности, образовательная среда, мировоззрение молодежи, аксиологический подход, социально-философский.*

# SOCIO-PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS AND METHODOLOGICAL SOLUTIONS FOR DEVELOPING VALUE COMPETENCE IN EDUCATIONAL SETTINGS UNDER GLOBALIZATION

**ABSTRACT: 1. Research purpose.** The study aims to identify the socio-philosophical foundations for developing value competence in educational settings under globalization and to justify a set of methodological solutions that support the formation of youth worldview. The focus is on aligning universal human values with curriculum content, educational practice, and digital socialization.

**2. Research methods.** The research employs axiological analysis, a competence-based approach, system and comparative analysis, socio-philosophical generalization, and content analysis of normative and methodological sources. Modeling is used to design practical mechanisms applicable to educational environments.

**3. Research results.** A structural model of value competence is proposed, including cognitive, attitudinal, and behavioral-practical components with clear indicators. The study substantiates the effectiveness of an integrated methodological package that combines integrative lesson design, problem-situation analysis, reflective practices, and value-based media literacy.

4. Conclusions. Under globalization, strengthening value competence enhances youth moral resilience, social responsibility, and critical thinking. The proposed solutions shift value education from declarative statements to stable skills and habitual practices within real educational contexts.

**KEYWORDS:** *Globalization, value competence, universal human values, educational environment, youth worldview, axiological approach.*

**KIRISH.** Globallashuv jarayonlari ta'lim muhitini mazmunan ham, tashkiliy ham o'zgartirib yubordi: axborot oqimi tezlashdi, raqamli ijtimoiylashuv kuchaydi, qadriyatlar maydoni esa keskin kengaydi. Bunday vaziyatda yoshlarning dunyoqarashi ko'pincha barqaror mezonlarga emas, parchalanib ketgan tasavvurlarga, trend va algoritmik tavsiyalarga tayanib shakllanishi xavfi ortadi. Tadqiqotda ta'lim muhitida qadriyatlar kompetensiyasini rivojlantirishga to'sqinlik qilayotgan muammolar aniqlandi: tarbiyaviy ishning deklarativ tus olishi, qadriyatlarning o'quv mazmuniga "alohida mavzu" sifatida qistirib qo'yilishi, o'qitish va tarbiya bir butun mexanizmga aylana olmasligi, media makondagi manipulyativ ta'sirlarga qarshi tanqidiy fikrning yetarli shakllanmasligi. Natijada "bilish bor, ammo amaliy odat yo'q" holati ko'payadi, ijtimoiy mas'uliyat va vijdoniy nazorat esa barqaror ko'nikmaga aylanishga ulgurmaydi.

Tahlil shuni ko'rsatdiki, mazkur yo'nalishda hali yetarlicha o'rganilmagan masalalar mavjud: qadriyatlar kompetensiyasining ijtimoiy-falsafiy asoslarini ta'lim muhitining real sharoitlari bilan bog'laydigan integrativ model, uning aniq indikatorlari va kuzatuv-mezonlari tizimi, raqamli muhit bilan uyg'un metodik yechimlar paketi hamda tarbiyaviy natijani baholashning ilmiy asoslangan mexanizmlari yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Ayniqsa, globallashuv sharoitida universal insoniy qadriyatlarni milliy ma'naviy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirishning amaliy metodik yo'llari, media savodxonlikni axloqiy mezonlar bilan bir tizimga keltirish masalasi ko'p hollarda umumiy chaqiriqlar darajasida qolib ketadi. Shu bois tadqiqot ta'lim muhitida qadriyatlar kompetensiyasini rivojlantirishni "nasihat" emas, aniq didaktik mexanizm sifatida asoslash zaruratidan kelib chiqadi.

Tadqiqot maqsadi: globallashuv sharoitida ta'lim muhitida qadriyatlar kompetensiyasini rivojlantirishning ijtimoiy-falsafiy asoslarini aniqlash va yoshlar dunyoqarashini shakllantirishga xizmat qiluvchi metodik yechimlar paketini ilmiy jihatdan asoslash.

Tadqiqot vazifalari: Globallashuv sharoitida yoshlar dunyoqarashiga ta'sir etayotgan asosiy ijtimoiy-axborotiy omillarni tahlil qilish;

qadriyatlar kompetensiyasi tushunchasining ijtimoiy-falsafiy mazmuni va tarkibiy tuzilmasini aniqlashtirish;

qadriyatlar kompetensiyasining indikatorlarini belgilash va ta'lim muhiti uchun amaliy mezonlar tizimini taklif etish;

qadriyatga yo'naltirilgan integrativ ta'lim-tarbiya modelini ishlab chiqish;

muammoli vaziyatlar tahlili, refleksiya, loyihaviy faoliyat va media savodxonlikka tayangan metodik yechimlarni asoslash;

taklif etilgan yondashuvning ta'lim amaliyotidagi qo'llanish shartlari va kutiladigan natijalarini umumlashtirish.

**ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR.** Globallashuvning tarbiya va dunyoqarashga ta'siri haqidagi ilmiy qarashlar, avvalo, kech modern davrning ijtimoiy risklari, madaniy oqimlar, tarmoq jamiyati, identitetning ko'payishi bilan izohlanadi [2]. Mazkur yo'nalishda jamiyatning tezkor o'zgarishi shaxsning axloqiy tayanchlariga bosim o'tkazishi, me'yorlar pluralizmi kuchayishi, ijtimoiylashuvning an'anaviy kanallari raqamli muhit bilan raqobatga kirishi ta'kidlanadi [3]. Aksiologik tadqiqotlar qadriyatni shaxsning tanlov mezoni sifatida talqin qiladi, qadriyatlar ierarxiyasi dunyoqarashning ichki mantiqini belgilashini asoslaydi. Pedagogik manbalarda kompetensiyaviy yondashuv tarbiya natijasini kuzatiladigan ko'nikmalar bilan bog'lash zaruratini ko'rsatadi, qadriyatga yo'naltirilgan ta'lim mazmuni ta'lim jarayonining barcha bo'g'inlariga singdirilishi lozimligi qayd etiladi [5]. Xalqaro konseptual hujjatlarda global fuqarolik, tinchlik, bag'rikenglik, mas'uliyat, media savodxonlik integratsiyasi tarbiya samaradorligini oshiruvchi yo'nalish sifatida yoritiladi. Adabiyotlar umumiy natijaga olib keladi: qadriyatlar tarbiyasi faqat g'oyaviy bayon emas, didaktik tizim, muhit, muloqot, amaliyot orqali shakllanuvchi kompetensiya sifatida ko'rilishi kerak [7].

Manbalar tahlili qadriyatlar kompetensiyasini tarkibiy modelga ajratish tajribasi mavjudligini ko'rsatadi, biroq indikatorlar tizimi ko'pincha o'quv fanlari va tarbiyaviy ishning real mexanizmlari bilan yetarli bog'lanmay qoladi. Raqamli ijtimoiylashuv sharoitida algoritmik axborot tanlovi, manipulyativ kontent, stereotiplar ishlab chiqarilishi qadriyatlar shakllanishiga bevosita ta'sir qilmoqda, lekin metodik yechimlar ko'p hollarda umumiy tavsiyalar darajasida qoladi. Qadriyatni milliy ma'naviy tajriba bilan uyg'unlashtirish masalasi nazariy jihatdan e'tirof etiladi, amaliy didaktik dizayn, refleksiya texnikalari, muammoli vaziyatlar banki, media tahlil protokollari ko'rinishida tizimlashtirish kam uchraydi [4]. Ta'lim muhitida qadriyatlar kompetensiyasini baholash ham murakkab yo'nalish bo'lib, vijdoniy sifatlarga "ball" qo'yish xatari mavjud, shu sabab kuzatuvga asoslangan ko'rsatkichlar, portfel, refleksiya matnlari, loyihaviy faoliyat natijalari orqali baholash mezonlari aniqroq ishlab chiqilishi talab etiladi. Mazkur maqolada ana shu bo'shliqlarni ijtimoiy-falsafiy asos bilan birga metodik yechimlar paketi sifatida tizimlashtirish ko'zda tutiladi.

Tadqiqotning nazariy asosini aksiologik tahlil tashkil etadi, u qadriyatlarni ma'no va tanlov mezoni sifatida ochib beradi, qadriyatlar ierarxiyasini dunyoqarash tuzilmasi bilan bog'laydi. Kompetensiyaviy yondashuv qadriyatlar tarbiyasini bilim, munosabat, xulqiy-amaliy ko'nikmalar birligi sifatida ko'rishga imkon

ISSN: 3060-4761


beradi, indikatorlarni aniqlashni ta'minlaydi [5]. Tizimli tahlil ta'lim muhitini maqsad, mazmun, usul, muloqot, nazorat, tarbiyaviy amaliyot komponentlari birligida talqin qiladi, komponentlar orasidagi uzilish nuqtalarini aniqlashga xizmat qiladi. Komparativ tahlil globallashuv sharoitida qadriyatlar tarbiyasining turli konsepsiyalarini qiyoslash, kuchli va zaif jihatlarni ajratish imkonini beradi [6]. Kontent tahlil normativ va metodik manbalardagi tarbiyaviy talablar, kompetensiya tavsiflari, media savodxonlik ko'rsatkichlarini tizimlashtirish uchun qo'llanadi. Ijtimoiy-falsafiy umumlashtirish esa olingan xulosalarni konseptual model darajasiga ko'taradi, metodik yechimlarning mantiqiy asosini mustahkamlaydi.

Ish doirasida qadriyatlar kompetensiyasining konseptual modeli ishlab chiqiladi, model uch komponent va ularning kuzatiladigan indikatorlari orqali ifodalanadi. Metodik yechimlar paketi integrativ dars dizayni, muammoli vaziyatlar tahlili, refleksiya amaliyoti, loyihaviy faoliyat, xizmat orqali o'qitish, media savodxonlikni qadriyat mezonlari bilan bog'lash yo'nalishlarida jamlanadi. Tahlil jarayoni har bir yechimning ta'lim muhitidagi qo'llanish sharti, kutiladigan tarbiyaviy natijasi, kuzatuv ko'rsatkichlari bilan birga bayon etilishi asosida quriladi. Baholash mantig'i deklarativ xulosalarga emas, faoliyat mahsuli va xulqiy-amaliy ko'rsatkichlarga tayanadi, refleksiya matnlari, portfel materiallari, loyihaviy natijalar, muloqot madaniyati indikatorlari orqali tekshiriladi. Yakuniy bosqichda model va metodik yechimlar o'zaro mosligi ko'rsatiladi, ta'lim muassasasi sharoitida joriy etish bo'yicha amaliy tavsiyalar konseptual xulosa bilan bog'lanadi.

**NATIJALAR VA MUHOKAMA.** Tadqiqotning nazariy tahlili qadriyatlar kompetensiyasini uch blokda izohlash imkonini berdi: bilim bloki, munosabat bloki, amaliy xulq bloki. Bilim bloki globallashuvning tarbiyaga ta'siri, axborot manipulyatsiyasi, huquqiy-axloqiy me'yorlar, global muammolar mohiyati haqidagi tushunchalarni qamrab oladi. Munosabat bloki adolat, mas'uliyat, hamdardlik, bag'rikenglik, halollikka yo'naltirilgan ichki pozitsiyani ifodalaydi. Amaliy xulq bloki esa real vaziyatlarda qadriyatga tayangan qaror, muloqot madaniyati, raqamli etikaga rioya, jamoaga foydali faoliyatga kirishish kabi ko'rinishlarda namoyon bo'ladi. Model indikatorlari ta'lim muhitida kuzatiladigan holatlar bilan bog'langani uchun tarbiyaviy natija "bayon" darajasida qolmaydi, pedagogik ta'sirning aniq izlari orqali ko'rinadi.

**Jadval 1. Qadriyatlar kompetensiyasi modeli va kuzatuv indikatorlari**

| Komponent | Indikatorlar | Kuzatuv manbasi |
|---|---|---|
| **Bilim** | global muammo mohiyatini izohlash; dalil va fikrni ajratish; axborot manbasini tekshirish odati | test va keys tahlili; media-matn tahlili topshirig'i; portfel |
| **Munosabat** | adolat hissi; hamdardlik; zo'ravonlikka murosasizlik; mas'uliyatni bo'lishish; bag'rikeng munosabat | refleksiya matnlari; debatdagi pozitsiya; kuzatuv varaqasi |
| **Amaliy xulq** | muammoli vaziyatda qadriyatga mos qaror; muloqot etikasi; jamoaviy ishda halollik; raqamli muhitda mas'uliyat | loyiha mahsuli; xizmat orqali o'qitish faoliyati; onlayn etikaga rioya dalillari |

Metodik yechimlar "qadriyatni aytish"dan "qadriyatni yashash"ga o'tishni ta'minlaydigan texnologiyalar majmui sifatida tizimlashtirildi. Integrativ dars dizayni qadriyat mazmunini fan mavzulari bilan birlashtiradi, quruq tarbiyaviy suhbat o'rniga vaziyatli tahlil va qaror qabul qilishni kiritadi. Muammoli vaziyatlar tahlili yoshni ijtimoiy-axloqiy ziddiyatlar ichida fikr yuritishga majbur qiladi, qaysi tanlov adolatli ekani asos bilan isbotlanadi. Refleksiya amaliyoti ichki nazoratni kuchaytiradi: talaba o'z qarorini baholaydi, sababini yozadi, xulosasini qayd etadi. Media savodxonlik qadriyat mezonlari bilan bog'langanida manipulyativ axborotga qarshi himoya paydo bo'ladi, raqamli odatlar axloqiy tartibga tushadi. Loyihaviy faoliyat va xizmat orqali o'qitish hamdardlik, mas'uliyat, jamoaga foyda keltirish qadriyatlarini real tajribaga aylantiradi.

**Jadval 2. Metodik yechimlar va kompetensiya komponentlariga ta'siri**

| Metodik yechim | Kuchli ta'sir qiladigan komponent | Kutiladigan o'zgarish |
|---|---|---|
| **Integrativ dars dizayni** | Bilim, munosabat | qadriyat mazmuni fan bilan bog'lanadi, mavhumlik kamayadi |
| **Muammoli vaziyatlar tahlili** | Bilim, amaliy xulq | qaror qabul qilish asoslanadi, axloqiy tanlov ko'nikmasi ortadi |

| | | |
|---|---|---|
| **Refleksiya kundaligi** | Munosabat | vijdoniy nazorat kuchayadi, shaxsiy pozitsiya barqarorlashadi |
| **Debat va muloqot treningi** | Munosabat, amaliy xulq | hurmatli bahs, kamsituvchi tildan tiyilish odati shakllanadi |
| **Media savodxonlik va faktchek** | Bilim, amaliy xulq | manbani tekshirish odati, raqamli etika me'yorlari mustahkamlanadi |
| **Loyihaviy ish, service learning** | Amaliy xulq | mas'uliyat va hamdardlik tajribaga aylanadi, ijtimoiy faollik oshadi |

Monitoring mezonlari va baholash mantiqi

Tarbiyaviy natijani baholashda "ball qo'yish" emas, o'sishni ko'rsatadigan dalillarni yig'ish yondashuvi tanlandi. Monitoring uch qatlam bo'yicha yuritiladi: bilish dalillari, munosabat dalillari, amaliy xulq dalillari. Bilish dalillari keys tahlili va media-matn tahlili orqali olinadi. Munosabat dalillari refleksiya matnlari va debatdagi pozitsiya barqarorligi orqali ko'rinadi. Amaliy xulq dalillari loyihaviy mahsulot, jamoaviy faoliyatdagi halollik, raqamli muhitda mas'uliyatli xulq izlari bilan tasdiqlanadi. Mezonda "boshlang'ich–rivojlanayotgan–barqaror–yetuk" darajalar kiritilib, har daraja uchun kuzatiladigan tavsiflar beriladi.

Qadriyatlar kompetensiyasini rivojlantirishning muhit-modeli ta'lim muhitining kirish omillari, ta'sir mexanizmlari, chiqish natijalari zanjirini ko'rsatadi. Kirish omillari sifatida globallashuv bosimi, axborot oqimi, raqamli ijtimoiylashuv, me'yorlar pluralizmi olinadi. Ta'sir mexanizmi blokida metodik yechimlar paketi joylashadi: integrativ dars, muammoli vaziyat, refleksiya, media savodxonlik, loyiha. Chiqish natijalari sifatida ma'naviy immunitet, ijtimoiy mas'uliyat, tanqidiy fikr, muloqot madaniyati indikatorlari keltiriladi. 2-rasm. Metodik yechimlar ta'sir intensivligi grafik tavsifida refleksiya va muammoli vaziyat tahlili munosabat hamda amaliy xulq indikatorlariga yuqori ta'sir ko'rsatishi, media savodxonlik bilim hamda amaliy xulq indikatorlarini tez mustahkamlashi, loyihaviy ish esa amaliy xulqni barqarorlashtirishi ajratib ko'rsatiladi.

Muhokama qismida asosiy muammo uch yo'nalishda jamlanadi: tarbiyaviy ishning formal ko'rinishi, o'qituvchining metodik tayyorgarligi notekisligi, raqamli muhitning algoritmik bosimi. Formal tarbiya qadriyatni "shior"ga aylantirib qo'yadi, yosh ongida ichki mezon emas, tashqi talab sifatida qoladi. Metodik tayyorgarlik sust bo'lgan joyda muammoli vaziyatlar tahlili va refleksiya texnikalari ishlamaydi, dars qayta nasihatga aylanadi. Algoritmik bosim esa tanqidiy fikrni chetga suradi, tezkor emotsiya ustun keladi, manipulyatsiyaga moyillik kuchayadi. Tavsiya etilgan model muammoni "mazmun–metod–muhit–monitoring" birligida ko'rib, tarbiyaviy ta'sirni aniq indikatorlar orqali ko'rinadigan holga keltiradi; metodik yechimlar esa ta'lim amaliyotida qo'llash uchun didaktik shakllarga ajratilgani bilan ahamiyatli.

**XULOSA.** Globallashuv sharoitida ta'lim muhiti yoshlar dunyoqarashini shakllantirishda hal qiluvchi maydonga aylangan bo'lib, bu jarayonda qadriyatlar kompetensiyasini rivojlantirish ijtimoiy-falsafiy zarurat sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqot natijalari qadriyatlar kompetensiyasini bilim, munosabat va amaliy xulq komponentlari birligida ko'rish uni "bayon" darajasidan real ko'nikma darajasiga olib chiqishini ko'rsatdi. Integrativ dars dizayni, muammoli vaziyatlar tahlili, refleksiya amaliyoti va media savodxonlikni qadriyat mezonlari bilan bog'lash yoshlarning ma'naviy immunitetini kuchaytiradigan samarali metodik yechimlar sifatida asoslandi. Tarbiyaviy natijani baholashda esa deklarativ fikrlar emas, portfel, loyiha mahsuli, muloqot madaniyati va raqamli etika izlari kabi kuzatiladigan dalillarga tayanish maqsadga muvofiq. Demak, qadriyatlar kompetensiyasini tizimli rivojlantirish globallashuvning axborotiy bosimi va me'yorlar pluralizmi sharoitida yoshlarni mas'uliyatli tanlovga yetaklaydigan barqaror dunyoqarashni shakllantirishga xizmat qiladi.

## FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

*1.Forobiy A. Fozil odamlar shahri. –T.: Fan, 2004. – бет 97.*
*2.Bauman Z. Liquid Modernity. –Cambridge: Polity Press, 2000. – p. 45.*
*3.Beck U. Risk Society: Towards a New Modernity. –London: Sage, 1992. – p. 26.*
*4.Giddens A. Runaway World: How Globalisation is Reshaping Our Lives. –London: Profile Books, 1999. – p. 63.*
*5.Castells M. The Rise of the Network Society. –Oxford: Wiley-Blackwell, 2010. – p. 118.*
*6.Nussbaum M. Creating Capabilities: The Human Development Approach. –Cambridge, MA: Harvard University Press, 2011. – p. 72.*
*7.UNESCO. Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives. –Paris: UNESCO, 2015. – p. 31.*
*8.United Nations. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. –New York: UN, 2015. – p. 14.*
*9.Каган М.С. Философская теория ценности. –СПб.: Петрополис, 1997. – стр. 88.*
*10.Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. –М.: Политиздат, 1975. – стр. 156.*